

Szegedi Tudományegyetem
Nyelvtudományi Doktori Iskola
Uráli nyelvészet PhD Program

Manysi nyelvi vitalitás és revitalizációs
törekvések Hanti-Manszijszkban

PhD értekezés tézislevele

Horváth Csilla

Témavezetők:
Dr. Fenyvesi Anna
Dr. Sipőcz Katalin

Szeged
2020

1. Kutatási kérdések

A manysi egy Nyugat-Szibériában beszélt őshonos kisebbségi nyelv. Nyelvészetileg az uráli nyelvcsaládba, szociológiailag az őshonos északi kisebbségi nyelvek közé tartozik. A manysi kétnyelvűség (és feltehető többnyelvűség) kezdetei kétségtől a távoli múlt homályába vesznek, kezdetei nehezen megállapíthatók, annyi bizonyos, hogy már a korai kutatók (pl. Munkácsi 1889a: 208, 222-224) is panaszkodnak amiatt, az asszimiláció és a gyors nyelvcsere mennyire nehezé teszi anyanyelvi beszélők megtalálást. Ez alapján valószínűsíthető, hogy manysik legalább egy része már a 19. században is nyelvi veszélyeztetettségnek volt kitéve, a folyamat pedig azóta is tart.

A Hanti-Manysi Autonóm Körzet, és Hanti-Manszijszk mint a körzet adminisztratív és kulturális központja gyakran használják az őshonos obi-ugorokra utaló Jugra nevet, az obi-ugor népek kultúrájából merített díszítőelemeket és szakrális ünnepeket, ezáltal megteremtve Oroszországon belül a körzet és a város saját identitását (Nagy 2016: 10-11). Az obi-ugor kulturális elemek hiteles felmutatásához a többségi társadalomnak autentikusnak tekintett obi-ugorokra, köztük hitelesnek tekintett manysikra is szüksége van, ennek a hiteles obi-ugor identitásnak a meghatározása azonban urbanizált körülmények között egyáltalán nem problémamentes. Míg mind a törvényalkotás, mind a tudományos és általában vett közvélemény számára még mindig a hagyományos életmódot

követő, tehát időszakosan vándorló, halászatból, vadászatból, réntartásból élő obi-ugorok testesítik meg az őshonos kisebbségi népek prototipikus képviselőjét, addig ez a csoport a körzetben élő obi-ugoroknak alig 8%-át alkotja (Nagy 2020: 23), a Hanti-Manszijszkban élő manysik között pedig éppen nem lelhető fel. Mivel a városi lakóhely a legkézzelfoghatóbb identitásformáló elemtől, a hagyományos életmódtól fosztja meg a hanti-manszijszki manysikat, az interetnikus házasságok révén pedig a leszármazás sem értelmezhető kizárólagos tényezőként, soron következő legáltalánosabb identitásképző elemként a manysi kultúra, azon belül is a nyelv ismerete nyer különös jelentőséget.

Disszertációmban a következő kérdésekre keresem a választ:

- (1) Milyen mértékű volt a manysi nyelv vitalitása Hanti-Manszijszkban a revitalizációs törekvések, kezdeményezések megjelenése előtt.
- (2) Milyen a manysi nyelv revitalizációját célul kitűző törekvések, kezdeményezések figyelhetők meg Hanti-Manszijszkban? Kik ezeknek a törekvéseknek a kezdeményezői, kik a legaktívabb közreműködői? Mi ezeknek a kezdeményezéseknek a célja, kikből áll a célközönsége? Saját céljaikhoz viszonyítva ezek a kezdeményezések mennyiben tudtak eredményessé válni?

(3) Hogyan változott Hanti-Manszijszkban a manysi nyelv vitalitásának helyzete a manyi revitalizációs törekvések eredményeként?

A disszertációban az elméleti háttér (2. fejezet), a kutatási előzmények (3. fejezet) és a módszertan (4. fejezet) ismertetése után a kutatási terep (5. fejezet), a manysi nyelv hanti-manszijszki nyelvi tájképben (6. fejezet), valamint a hanti-manszijszki manysik etnikus identitásának kifejezésében (9. fejezet) játszott szerepének a részletes elemzése következik. Bemutatom a városi manysi nyelvelsajátítás (7. fejezet) és a nyelvhasználat (8. fejezet) színtereit, valamint a nyelvelsajátításban és nyelvhasználatban játszott kiemelkedő szerepe miatt a Liling Szojum központot (10. fejezet), és annak a városi manysi nyelvelsajátításra, nyelvhasználatra tett hatását (11. fejezet).

2. Kutatástörténet

Mivel a nyelvi veszélyeztetettséggel foglalkozó szakirodalomból szinte teljesen hiányoznak az oroszországi őshonos népek szociolingvisztikai helyzetét bemutató munkák, nem meglepő, hogy a manysi nyelvről, manysi beszélőkről sem született eddig hasonló monográfia. A főként oroszországi szerzők tollából származó elérhető tanulmányok (pl. Skribnik és Koshkaryova 1996, Сподина 2011) gyakran együtt tárgyalják a két nyelv helyzetét, így a manysira vonatkozó adatokat nem

kikövetkeztethetők, emellett a szerzők gyakran nem tesznek különbséget a városokban és városokon kívül tapasztalható nyelvhasználati szokások között sem.

Nem csak a városban használt nyelvváltozatok elemzése, vagy az egyes nyelvhasználati jelenségek bemutatása hiányos, de gyakran a beszélőkkel kapcsolatos alapvető statisztikai adatok sem állnak rendelkezésre. Nem elérhető például a manysik és a manysi beszélők számát, arányát bemutató olyan munka, mint Csepregi (2018) tanulmánya a szurguti hantikkal kapcsolatban, ebben a helyzetben nem is várható változás, amíg Szilágyi Norbert meg nem jelenti a Hanti-Manysi Autonóm Körzetben 2017-18-ban végzett jelentős terepmunkájának eredményeit.

Míg a manysi nyelvoktatásról nem áll rendelkezésre sem átfogó dolgozat, sem esettanulmány, a hanti nyelvoktatásról és az őshonos nyelvek oktatásáról néhány rövidebb lélegzetű tanulmány (pl. Jääsalmi-Krüger 1998, Ventsel és Dudeck 1998), illetve általában az oroszországi arktikus népek oktatási helyzetét bemutató átfogó munka (Bartels és Bartels 1995) ismert. Touluze (1999) hiánypótló munkája az írásbeliség és közoktatási rendszer nyugat-szibériai létrejöttéről, számos európai könyvtárban hozzáférhetetlen forrást is ismertet.

Zamyatin munkásságának (2012, 2017, 2018) köszönhetően jelentős mennyiségű információ és alapos elemzés áll rendelkezésre a Szovjetunió és Oroszország kisebbségi nyelveit érintő nyelvpolitikájával, illetve ennek a politikának a nyelvek oktatására gyakorolt hatásával kapcsolatban. Bár a szerző elsősorban az önálló

köztársaságokban élő nyelvekre fókuszál, átfogó leírása a kortársa nyugat-szibériai nyelvhasználatot és nyelvi vitalitást meghatározó tendenciákba is betekintést nyújt.

3. Módszertan

3.1. Etikai megfontolások

A fejezet (Eckert 2014 nyomán) a terepmunka során figyelembe vett legfontosabb etikai kérdéseket, azok elemzését, majd a preferált személyes irányelveket tekinti át.

Aluldokumentált, veszélyeztetett nyelvek kutatása esetén elkerülhetetlen a beszélőkkel, adatközlőkkel, résztvevőkkel történő együttműködés. Terepmunkáim során igyekeztem a lehető legtöbb résztvevővel dolgozni, nem utasítottam vissza, aki önként szerette volna velem a kutatási kérdéseimről kialakított véleményét megvitatni. Ez gyakran a kis közösségek életét szükségszerűen átszövő kisebb-nagyobb konfliktusok közé sodort, és mivel az ezekben a konfliktusokban való részvétel nagyban korlátozta volna kutatás sikerességét, igyekeztem az általános, elméleti véleményemet akkor elmondani, ha arra egyenesen rákérdeztek, egyedi esetekben pedig nem foglaltam állást.

Kutatásom témáját mindig bemutattam a résztvevőknek, engedélyt kértem, hogy az adataikat diktafonnal rögzíthessem későbbi felhasználás céljából. Amennyire tudhatom, a

munkában a résztvevők nem csak a tudatosan, de önkéntesen is vettek részt. Minden alkalommal tájékoztattam a résztvevőket arról a jogukról, hogy az interjút, megfigyelést bármikor megszakíthatják, a felvétel készítésére, vagy a rögzítettek felhasználására adott engedélyüket utólag visszavonhatják. A kutatott téma érzékenysége és a kedvezőtlen politikai körülmények miatt úgy döntöttem, a résztvevőkkel együttműködési nyilatkozatot nem íratok alá. A fényképek készítésekor nem kértem előzetes engedélyt, mert kutatásomhoz a spontán fényképek jobban megfeleltek, ugyanakkor a résztvevők a fotók elkészülte után a képeket átnézhatték, és a nekik nem megfelelőket törölhették. Az eljárásom a terepmunkák során konfliktust nem okozott, sőt, tudva, hogy mindig van nálam fényképező, a résztvevők olyankor is fényképezésre kértek, amikor magamnak nem állt szándékomban az adott eseményt dokumentálni. Azon ritka esetek előfordulásakor, amikor a résztvevőkkel eltért a véleményünk egy esemény dokumentálhatóságával kapcsolatban, a résztvevők az esemény kezdete előtt kértek, hogy ne készítsek felvételt.

Míg a nyelvi adatgyűjtés rendszerint nagyon nyílt együttműködést követel meg, a szociolingvista gyakran árnyalja a kutatási kérdésének jelentőségét, hogy spontánabb válaszokat kaphasson. A kutató viselkedésének megítélését intézményi háttére is befolyásolhatja. A terepmunkák során igyekeztem röviden és egyszerűen bemutatni a kutatási kérdéseimet, szükség esetén a legkülönbözőbb válaszokat és lehetséges külföldi párhuzamokat is felhozva, hogy saját elvárásaimat, hipotéziseimet elfedjem. A szerencsés körülmény, hogy

hivatalosan poszt-szocialista országból a helyi egyetemre érkező cserediák minőségében tartózkodtam a városban, megkönnyítette a magyarázatot, mivel ezt a helyzetet mindenki könnyen megértette, senki számára nem okozott problémát, és főként pozitív sztereotípiákat idézett föl.

Bár a résztvevők többnyire tudatában vannak, hogy adatközlők gyakran kapnak előre meghatározott összeget vagy fizetést az együttműködésért, a résztvevők megfizetése a Hanti-Manysi Autonóm Körzetben egyelőre láthatóan nem elfogadott gyakorlat. A résztvevők helyzete a tudás birtokában lévő személyként láthatólag nem engedi meg, hogy a kutatásban való közreműködéséért anyagi ellenszolgáltatást fogadjon el, így a tranzakciók a kutatás közvetlen témájához nem kapcsolódó tárgyakra (például népművészeti tárgyak megvásárlására) korlátozódtak, a jó munkakapcsolat fenntartása érdekében pedig kölcsönösen szimbolikus ajándékokkal ajándékoztuk meg egymást. Mivel a résztvevők nem kívántak másolatot az interjúk felvételeiből, a kutatás eredményeként megjelent tanulmányokból, a közreműködés viszonzásának tudományos aspektusát obi-ugor nyelvekkel és kultúrákkal kapcsolatos, Oroszországban nem beszerezhető digitális anyagok képezték. Csakúgy, mint az ugyanezen témában ugyanezen színtereken folytatott korábbi kutatási projektek esetében, a végleges munkát törekedni fogok oroszra lefordítani, és a Liling Szójum Központban, illetve igény esetén az Obi-Ugor Kutatóintézet könyvtárában elhelyezni.

3.2. Mintavétel és módszerek

Míg a vizsgált mintából a teljes közösségre érvényes következtetést lehetővé tevő reprezentatív eredmények biztosítékaul a valószínűségi mintavétel szolgál, a módszer alkalmazásához a hanti-manszijszki manysiknál nagyobb lélekszámú közösségre lett volna szükség. A valószínűségi mintavétel helyett ezért a hólabda módszert választottam. Buchstaller és Khattab szerint a társadalomtudományi gyakorlatban 3%-os minta már reprezentatívnak számíthat, így a megközelítőleg 100 fős vizsgálati csoportot Hanti-Manszijszki manysi közösségére vetítve reprezentatívnak tekinthetjük.

Megközelítőleg 40 személlyel készítettem interjút a nyelvelsajátítási és nyelvhasználati történetéről, valamint a manysi nyelv hanti-manszijszki pozíciójáról és a nyelv jövőjéről alkotott véleményéről. Az interjúalanyok az obi-ugor profilú intézmények munkatársai, illetve ezek közvetlen családtagjai voltak. Az interjúk nyelve orosz, időtartamuk 30 és 60 perc között váltakozott. Az interjúk tartalmukat tekintve etnometológiai, formájukat tekintve félig strukturált, kommunikációs keretüket tekintve nagyrészt egyéni, kivételes esetben páros interjúk voltak.

A Hanti-Manysi Autonóm Körzet területén 2006 és 2019 között nyolc alkalommal összesen mintegy tizenhét hónapot töltöttem. Ezen időtartam alatt lehetőségem volt résztvevő megfigyelés folytatni a hanti-manszijszki fontosabb nyelvhasználati szinterek mindegyikén. Legjelentősebbnek a Liling Szójum Központ, a Jugor Állami Egyetem (azóta sajnálatos módon bezárt) manysi tanszéke és a Luima Szeriposz

manysi újság szerkesztősége bizonyult. Hallgatóként tanórákon a Jugra Állami Egyetem manysi tanszékén és Liling Szojum Központban vettem részt, kutatóként a Jugra Állami Egyetem manysi tanszékét és a Luima Szeriposz szerkesztőségét, valamint az Oktatásfejlesztési Hivatalt látogattam. Amellett, hogy a munkájukba való betekintés lehetőségét biztosították, egyes résztvevők a családi és baráti kapcsolati hálójukkal is hozzásegítettek ahhoz, hogy a hanti-manszijszki manysi nyelvhasználatról pontosabb képet szerezhessenek.

A kortárs gyakorlatnak megfelelően a manysi szóbeli közléseket IPA átírásban, míg a manysi nyelv és írásbelisége iránt tiszteletből az írásos közléseket a manysi helyesírási sztenderdnek megfelelően jegyzem le.

A 2002-es és 2010-es oroszországi népszámlálások összesített eredményeit a népszámlálások hivatalos oldaláról, míg ugyanezen népszámlálások Hanti-Manysi Autonóm Körzetre vonatkozó adatait, csak úgy, mint a Körzet őshonos kisebbségeinek közoktatási és szociális helyzetére vonatkozó statisztikákat a Regionális Statisztikai Hivatalban és az Oktatásfejlesztési Hivatalban szereztem be.

4. Összegzés

4.1. A manysi nyelvi vitalitás helyzete a revitalizációs kezdeményezések megjelenése előtt

A revitalizációs kezdeményezések megjelenése előtt a manysi nyelvhasználati szinterek vitalitása meglehetősen limitált volt. Legstabilabb pozíciót a manysi nyelv a családi nyelvhasználat és a nyelvoktatás területén foglalt el. Ugyanakkor a vegyes etnikumú családok, és az orosz nyelv ennek következtében általánosan elterjedt családi használata, valamint amiatt, hogy a manysi nyelv csak a felsőfokú oktatási intézményekben volt jelen, ez a pozíció csak a többi szinttel összehasonlítva nevezhető stabilabbnak. Az említett két nyelvhasználati szintér nem tette lehetővé a nyelvhasználat megerősödését, és ezáltal a manysi nyelv vitalitásának növekedését sem.

Hanti-Manszijszkban a manysi nyelv olyan tipikusan urbánus nyelvhasználati szintereken is megjelent, amelyekben nem városi környezetben nem volt megtalálható. Ilyen szinterek például a manysi nyelvű sajtó, média, szórakoztatóipar (a manysi nyelv esetében ez elsősorban színházi előadásokat jelentett), valamint a rendezvények (ünnepségek, konferenciák). A manysi nyelv használata ezeken a szintereken a nyelvi revitalizációs kezdeményezések megjelenése előtt mindössze a szinterek számbeli növekedését okozta, ugyanakkor a nyelvi vitalitásra hosszú távú pozitív hatást nem gyakorolt. Vagy a szintereken állandóan jelenlévő beszélők száma volt túlságosan alacsony, vagy maguk a szinterek voltak rendszertelenül hozzáférhetőek, ezért bár alkalmasnak bizonyultak a nyelv presztízsének emelésére, állandó nyelvhasználati szintérré nem váltak.

4.2. Manysi nyelvi revitalizációs kezdeményezések Hanti-Manszijszkban

A hanti-manszijszki nyelvi revitalizációs kezdeményezések közül jelentősége és központi szerepe miatt kiemelkedik a Liling Szojum Központ. A Központ létrehozása iránti igény az 1990-es évek végén jelent meg a városi obi-ugor értelmiségiek között, amikor az obi-ugor gyerekeket etnikus identitásuk felismerésében, ápolásában megerősítő, az obi-ugor nyelvek és kultúrák megismerését lehetővé tévő oktatási intézmény hiányával szembesültek. A Központ alapítója 1999-ben ezért gyermekstúdió nyitott. A Központban dolgozó pedagógusok felismerték, a nyelv generációk közötti átadásában bekövetkezett űrt és az őshonos kultúrák a fennmaradásukat segítő tényezők városi hiánya miatti eltűnését. A Központot azért hozták létre, hogy betöltse ezt az űrt, visszaállítsa a nyelv és a kultúra továbbadásának folytonosságát, valamint befogadja a városban esetlegesen megjelenő más revitalizációs törekvéseket. A Központ 2003-ban nyitotta meg kapuit, 25 növendékkel, akiknek száma hamarosan 60-ra nőtt, 2015-ben pedig városszerte már 580 diák vett részt a Központ foglalkozásain.

Néhány év alatt a Liling Szojum Központ a városi obi-ugor élet fontos szereplőjévé vált. Megvalósítva a kitűzött célokat, a Központ szinte a regionális politikai hataloméval megegyező jelentőségre tett szert, az obi-ugorok hanti-manszijszki reprezentációját meghatározó szereplők dinamikus versengésévé változtatva a korábbi kormányzati

monopolhelyzetet. Beiktatását követő első hivatalos látogatását a jelenlegi kormányzó a Központban tette.

4.3. A manysi revitalizáció kezdeményezések hatása a manysi nyelv hanti-manszijszki vitalitására

A Liling Szojum Központ tevékenységének eredményeként a manysi nyelv hanti-manszijszki vitalitásának helyzete megváltozott. A családi nyelvhasználatban bekövetkezett legjelentősebb változás a manysiul beszélő szülők törekvése, hogy gyermekeiket beírassák a Központ kurzusaira, hogy a gyermekek stabilabb nyelvtudást szerezve otthon is gyakrabban használhassák a manysi nyelvet, a manysiul nem beszélő szülők pedig maguk kívánnak manysiul tanulni. Emellett 2015-ben, a terepmunkák során először, szülők egy csoportja jelentette be egy közoktatási intézményben manysi órarendi nyelvoktatási iránti igényét.

A hanti-manszijszki manysi nyelvoktatás helyzete sok szempontból megváltozott. A Liling Szojum Központban dolgozó nyelvtanárok a Központon kívül, egyes városi óvodákban és általános iskolákban is tartanak órákat. A megnövekedett érdeklődés hatására a hanti-manszijszki Oktatásfejlesztési Hivatal a manysit örökségnyelvi módszerekkel tanító kísérleti tankönyvcsaládot tervezett és adott ki.

Az alternatív oktatásban és a közoktatásban végbement átalakulás mellett önszerveződő tanulókörök is megjelentek a városban, valamint alkalmanként manysi társalgási nyelvű kézimunkakörök is működni kezdtek. (A hangsúly a kezdeményezések megjelenésén, és a mögöttük húzódo motiváción van, amennyiben egyik ilyen szakkör működése sem tartott sokáig.) A Liling Szojum Központ diákjai és tanárai rendszeresen szerepelnek a Jugra csatorna Jugorika című gyermekműsorban. Az Oktatásfejlesztési Központ, a Luima Szeriposz manysi újság és a Liling Szojum Központ évente hanti, manysi nyelvi tanulmányi versenyt szervez diákok számára.

Összefoglalva elmondható, hogy a Liling Szojum Központ oktatási tevékenységének eredményeként a 2000-es években megjelent revitalizációs törekvések az azóta eltelt idő rövidege dacára is képesek eredményt felmutatni. A revitalizációs kezdeményesések stabilizálták a manysi nyelv jelenlétét a már létező nyelvhasználati színtereken és növelték a nyelvhasználat intenzitását. A revitalizációs törekvések hatására a közoktatás is felismerte a manysi nyelvoktatás legfőbb problémáit, és ennek megfelelően a manysi nyelvtanulási lehetőségek számának növelésével, valamint örökségnyelvi manysi nyelvkönyvek kiadásával az oktatási rendszer átalakításába kezdett.

Hivatkozások

Bartels, Dennis. A. and Bartels, Alice. L. 1995. *When the North was red: Aboriginal education in Soviet Siberia*. Montreal and Kingston: McGill-Queen's University Press.

Buchstaller, Isabelle and Khattab, Ghada. 2014. Population samples. In: Podesva, Robert J. and Sharma, Devyani. *Research methods in linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press, 74-95.

Csepregi, Márta. 2018. Cseppben a tenger: Esettanulmány a szurguti hanti nyelvi helyzetről [The bucket in a drop: A case study on the linguistic situation of the Surgut Khanty]. In: Csepregi, Márta and Salánki, Zsuzsa, ed. *A többnyelvűség dinamikája: A többnyelvűség megnyilvánulásai finnugor nyelvű közösségekben* [The dynamics of multilingualism: multilingual practices in Finno-Ugric communities]. Budapest: ELTE BTK Finnugor Tanszék, Numi-Tórem Finnugor Alapítvány, 13-30.

Eckert, Penelope. 2014. Ethics in linguistic research. In: Podesva, Robert J. and Sharma, Devyani, eds. *Research methods in linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press, 11-26.

Jääsalmi-Krüger, Paula. 1998. Khanty language and lower school education: Native, second or foreign language? In: Kasten, Erich, ed. *Bicultural education in the North*. Münster: Waxmann, 101-112.

Munkácsi, Bernát. 1889. Nyelvészeti tanulmányútam a vogulok földén 1 [My field trip in the land of the Voguls 1]. *Budapesti szemle*, 60: 206-237.

Nagy, Zoltán. 2016. Szibéria néprajza és a város: Akik kimaradtak az összefoglalókból [The ethnography of Siberia and the city: The people forgotten in the summaries]. In: Szeverényi, Sándor and Szécsényi, Tibor, eds. *Érdekes nyelvészet* [Interesting linguistics]. Available: <http://ling.bibl.u-szeged.hu/erdekes/05-NagyZ.pdf> Accessed: 29 April, 2016.

Nagy, Zoltán. 2020. Egy folyó több élete. Hantik és oroszok a nyugat-szibériai Vaszjugán folyó mentén. kézirat

Skribnik, Elena and Koshkaryova, Natalya. 2006. Khanty and Mansi: The contemporary linguistic situation. In: Pentikäinen, Juha, ed. *Shamanism and northern ecology*. The Hague: Mouton de Gruyter, 207-218.

Toulouse, Eva. 1999. The development of a written culture by the aboriginal peoples of Western Siberia. *Arctic Studies 2, Pro Ethnologia* 7: 53-85. Available <http://kodu.ut.ee/~roma1956/images/stories/artiklid/the%20development%20of%20a%20writing1998.pdf>. Accessed: 22 June, 2019.

Ventsel, Aimar and Dudeck, Stephan. 1998. Do the Khanty need a Khanty curriculum? In: Kasten, Erich., ed. *Bicultural education in the North*. Münster: Waxmann, 89-100.

Zamyatin, Konstantin. 2012. The education reform in Russia and its impact on teaching of the minority languages: An effect

of nation-building? Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe, 11(1): 17–47.

Zamyatin, Konstantin. 2017. Indigenous peoples and education in the Russian Federation. State of the World's Indigenous Peoples, 3: 187-206.

*Zamyatin, Konstantin. 2018. A Russian-speaking nation? The promotion of the Russian language and its significance for ongoing efforts at the Russian nation-building. In: Grin, François and Kraus, Peter A., eds. *The politics of multilingualism: Linguistic governance, globalisation and Europeanisation*. Amsterdam: John Benjamins, 39-64.*

Сподина, Виктория Ивановна 2011. Ханты-Мансийский автономный округ: этнические языки в вузах и школах регионах. In: Тишков, Валерий Александрович, ed. *Правовой статус финно-угорских языков и этнокультурные потребности российской школы*. Москва: Этноконсалтинг, 211-240.

Publikációs lista:

Bobály, Gábor; Horváth, Csilla; Vincze, Veronika. 2020. apPILkáció: egy Android-alkalmazás manysi nyelvtanulás céljára In: Berend, Gábor; Gosztolya, Gábor; Vincze, Veronika (szerk.): *XVI. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia*. Szeged: Szegedi Tudományegyetem, Informatikai Intézet. 261-271.

Horváth, Csilla. 2019. The „extraordinary thing”. The only Mansi newspaper on online presence and social media practice In: Pralica, Dejan; Šinković, Norbert (szerk.): *Digitalne medijske tehnologije i društveno-obrazovne promene 8*. Novi Sad: Univerzitet u Novom Sadu. 165-176.

Horváth, Csilla. 2018. "S azóta jól élnek és vidám dalokat énekelnek Leninről és Sztálinról." Szovjet propagandamesék műfaji azonosításának kísérlete In: Vincze, Veronika (szerk.): *XIV. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia*. Szeged: Szegedi Tudományegyetem, Informatikai Intézet. 331-339.

Horváth, Csilla. 2018. The Lord's Prayer in Mansi. In: Naarden, Bruno; Tom, van Brederode; Tjeerd, de Graaf (szerk.): *The fascination with Inner Eurasian languages in the 17th century*. Amsterdam: Pegasus. 339-346.

Horváth, Csilla. 2018. Schmidt Éva terepmunkamódszertanának tanulságai a nyugat-szibériai városi nyelvészeti kutatásokban. *Nyelvtudományi Közlemények* 114: 143-151.

Szilágyi, Norbert; Horváth, Csilla; Vincze, Veronika; Nagy, Ágoston. 2018. A szó elszáll, az írás megmarad?

Nyelvtechnológiai eszközök a déli manysi nyelvre. In: Vincze, Veronika (szerk.): *XIV. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia*. Szeged: Szegedi Tudományegyetem, Informatikai Intézet. 413-419.

Duray, Zsuzsa; Horváth, Csilla; Várnai, Zsuzsa. 2017. Visual multilingualism in the Arctic minority context of indigenous urban communities (Enontekiö, Dudinka and Khanty-Mansiysk). *Journal de la Société Finno-Ougrienne* 96: 21-54.

Horváth, Csilla, Szilágyi, Norbert, Veronika, Vincze and Nagy, Ágoston. 2017. Language technology resources and tools for Mansi: An overview. In: Tyers, Francis M., Rießler, Michael, Pirinen, Tommi A. and Trosterud, Trond (szerk.): *Proceedings of the 3rd International Workshop on Computational Linguistics for Uralic Languages*. Stroudsburg: Association for Computational Linguistics. 46-55.

Horváth, Csilla. 2017. The Mona Lisa of Khanty-Mansiysk: Expanded urban linguistic landscape from Siberia: written and visual, online and offline. In: Pralica, Dejan; Šinković, Norbert (szerk.): *Digitalne medijske tehnologije i društveno-obrazovne promene 7*. Novi Sad,: Univerzitet u Novom Sadu. 93-103.

Horváth, Csilla. 2016. A manysi örökségnyelv oktatási kísérletei és eredményei. In: Bartha, Csilla (szerk.) *Általános Nyelvészeti Tanulmányok XXVIII.: A többnyelvűség dimenziói: terek, kontextusok, kutatási távlatok*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 295-306.

Horváth, Csilla. 2016. Hanti-manszijszki nyelvi tájkép. *Folia Uralica Debreceniensia* 23: 69-85.

Horváth, Csilla; Nagy, Ágoston; Szilágyi, Norbert; Veronika, Vincze. 2016. Where Bears Have the Eyes of Currant: Towards a Mansi WordNet. In: Barbu Mititelu, Verginica; Forăscu, Corina; Fellbaum, Christiane; Vossen, Piek (szerk.): *Proceedings of the Eighth Global WordNet Conference*. Bucharest: Publishing House of the Romanian Academy. 130-134.

Horváth, Csilla. 2015. Beading and language class: Introducing the Lylyng Soyum Children Education Centre's attempt to revitalise Ob-Ugric languages and cultures *Zeszyty Łużyckie* 48: 115-127.

Horváth, Csilla. 2015. Old problems and new solutions: Teaching methods in the governmental and alternative Mansi educational institutions. *Finnisch-Ugrische Mitteilungen* 39: 37-48.

Horváth, Csilla; Kozmács, István; Szilágyi, Norbert; Vincze, Veronika; Nagy, Ágoston; Bogár, Edit; Fenyvesi, Anna. 2015. FinUgRevita: nyelvtechnológiai eszközök fejlesztése kisebbségi finnugor nyelvekre. In: Tanács, Attila; Varga, Viktor; Vincze, Veronika (szerk.): *XI. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia*. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Informatikai Tanszékcsoport. 282-289.

Horváth, Csilla 2014. Régi problémák, új megoldások: Manysi nyelvtanítás az alternatív és közoktatási intézményekben. *Nyelvtudományi Közlemények* 110: 67-78.

Horváth, Csilla. 2014. What should a Mansi speaking pupil know?: Mansi textbooks in public and alternative educational institutes. In: Johanna, Laakso (szerk.): *Dangers and Developments: On Language Diversity in a Changing World*. Mainz: European Language Diversity for All (ELDIA). 73-85.